

Справа «Абдулла Їлмаз проти Туреччини»
(“Abdullah Yilmaz v. Turkey”)
21899/02

У рішенні, ухваленому 17 червня 2008 року у справі «Абдулла Їлмаз проти Туреччини», Суд постановив, що

- було порушено ст. 2 Конвенції (право на життя).

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 3 000 євро на відшкодування матеріальної шкоди, 12 000 євро як компенсацію моральної шкоди та 1 000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Абдулла Їлмаз, 1953 р. н., є громадянином Туреччини та проживає у м. Бурса (Туреччина). Він є батьком 20-ти річного Машалаха Їлмаза, який 1 жовтня 2000 року вчинив самогубство під час проходження обов’язкової військової служби.

1 жовтня 1999 року підрозділ призовників, до якого належав син п. Абдулли, був відданий під командування сержанта Мурата Авціла. Цьому сержантові було на той час 29 років, він мав диплом лише про середню освіту і вже три рази притягався до відповідальності за недисциплінованість. Завданням підрозділу було розчищувати канали від сміття у м. Яйла Тепе.

Близько восьмої години ранку сержант звелів п. Машалаху Їлмазу зробити йому чай, проте той відмовився, за що отримав догану. Під час обіду сержант знову наказав зробити чай. Цього разу п. Машалах підкорився, проте чай сержанту видався занадто міцним.

Після цього сержант Авціл в присутності інших солдатів та сержанта А.А. почав штовхати та бити п. Машалаха, аж поки той не втратив свідомість, а потім вилив на нього відро води і почав ображати. Згодом сержант викликав п. Машалаха разом з іншими двома військовослужбовцями до себе, дав їм кілька розпоряджень і знову почав ображати п. Машалаха Їлмаза. Через кілька хвилин після цього інциденту п. Машалах, будучи у стресовому стані, взяв пістолет і почав погрожувати вбити себе. Сержант, побоюючись, що той накинеться на нього, зарядив свою гвинтівку і націлив її на п. Машалаха, який відразу ж вистрелив у себе.

Судовою експертизою тіла п. Машалаха Їлмаза було встановлено, що смерть настала внаслідок поранення однією кулею, вистріленою із горизонтального положення, а тому проводити розтин тіла не було необхідності.

У результаті адміністративного розслідування, проведеного військовою комісією та начальником гарнізону, до якого належав п. Машалах Їлмаз, було встановлено, що він мав певні особисті проблеми, з якими поділився з сержантом та ще одним лейтенантом. Обидва звіти засвідчили, що самогубство п. Машалаха було спровоковане діями сержанта.

Проти сержанта Мурата Авціла було порушено два кримінальні розслідування. 7 грудня 1999 року його було визнано винним у заподіянні образи, яка призвела до тілесних ушкоджень, та засуджено до п'яти місяців ув'язнення, з відкладенням виконання вироку.

На думку військової прокуратури, між діями сержанта та самогубством військовослужбовця не було зв'язку, тому друге розслідування, яке мало на меті встановити обставини смерті п. Машалаха, було зупинене. Однак заявник, посилаючись на неповноту проведеного розслідування, зокрема на те, що не було встановлено, чи дійсно зброя, з якої було зроблено постріл, належала його сину, не було взято відбитки пальців з цієї зброї та не встановлено відстані, з якої був зроблений постріл, вимагав поновити розслідування у справі. 10 січня 2001 року у задоволенні вимоги п. Абдулли Їлмаза було відмовлено.

Зміст рішення Суду

Заявник скаржився на те, що не були належним чином розслідувані обставини смерті його сина. При цьому він посилався на ст. 2 (право на життя), ч.1 ст. 6 (право на справедливий судовий розгляд), ст. 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) та ст. 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції.

Взявши до уваги всі обставини смерті сина п. Абдулли Їлмаза, особливо свідчення свідків, зібраних під час розслідування справи, Суд вирішив не ставити під сумнів висновок турецьких органів влади про те, п. Машалах вчинив самовбивство.

Завданням Суду було визначити те, чи військова влада знала або мала би знати про ризик вчинення самогубства п. Машалахом Їлмазом, і якщо знала – то чи вжила всіх необхідних заходів, аби запобігти цьому, особливо з огляду на те, що її обов'язком було охороняти життя і здоров'я військовослужбовців, які були у сфері її відповідальності.

На думку Суду, є всі підстави вважати, що до 1 жовтня 1999 року п. Машалах поведився нормально та не викликав жодного занепокоєння у керівництва.

Суд також звернув увагу на пояснення сержантом Авцілом обставин смерті сина заявника. Сержант, зокрема, зазначив, що, дізнавшись від лейтенанта про важкий психічний стан п. Машалаха, пожалів його і, щоб вберегти від виконання важкої роботи, запропонував зробити чай. Суд дійшов висновку про те, що 1 жовтня 1999 року о 10 годині ранку керівництво п. Машалаха мало би зрозуміти, що особисті проблеми їх підлеглого були серйознішими, порівняно зі звичайними сімейними проблемами.

Суд вважає, що цього ж дня після обіду сержант Авціл замість того, щоб заспокоїти п. Машалаха, почав вчиняти фізичне та словесне насильство стосовно нього, чим погіршив і без того напружену ситуацію. Інший присутній сержант А.А., який спостерігав за інцидентом, спромігся лише на критику дій свого колеги.

Суд зазначив, що хоч і не було можливості проаналізувати серйозність впливу дій сержанта на емоційний та розумовий стан п. Машалаха Їлмаза, однак зрозуміло, що цей вплив набув невідворотного характеру саме внаслідок його безвідповідальних дій.

З огляду на вищезазначене, Суд наголосив, що він не бачить причин ставити під сумнів висновки звітів військової комісії та начальника гарнізону, відповідно до яких ця трагедія була «спровокована» сержантом Авцілом, який повністю усвідомлював всю серйозність ситуації.

На думку Суду, всі обставини справи вказували на нездатність сержанта Авціла усвідомлювати свою відповідальність як військового професіонала, завданням якого було охороняти фізичне і психічне здоров'я підлеглих.

Суд дійшов висновку про те, що нормативна база, яка регулює діяльність військовослужбовців, була недосконалою, а тому не дала можливості визначити професійну здатність п. Авціла керувати військовим підрозділом та вирішувати такі складні ситуації як у цьому випадку. Таким чином, не можна вважати, що турецька влада зробила все можливе, щоб захистити п. Машалаха від неналежної поведінки керівництва. Відтак, Суд дійшов висновку, що мало місце порушення ст. 2 Конвенції, а також, що не було необхідності приймати окремі рішення по інших скаргах заявника.